

Nooshi Dadgostars tal i Almedalen 30 juni 2023

Vad härligt att se så många samlade här på Vänsterpartiets dag på Almedalen. Ni är så välkomna. Men vänner, det är svårt att ta in att samtidigt som vi möts mitt i den vackra svenska högsommaren här för öppna politiska samtal pågår ett fullskaligt angreppskrig på vår kontinent. Samtidigt som jag kan köpa glass åt min dotter i en paus och bygga ett sandslott vid stranden måste de ukrainska mammorna fly med sina småbarn i famnen. Putins vansinniga krig är ett angrepp mot oss alla. Ukrainska folket kämpar även för vår frihet. Ryssland måste lämna Ukraina.

I år påminns vi också om att det öppna politiska samtalet alltid måste försvaras. Inte bara i ord, utan också i handling. Ing-Marie Wieselgrens minne vilar över Almedalen och vi hedrar henne genom att aldrig ge efter för våldet och hatet. Mina tankar är med Ing-Maries anhöriga och alla de runtom i Sverige som värnar och kämpar för det öppna och solidariska Sverige.

Vänner, Sverige, landet jag växte upp i. Det samhälle som växte fram ur Europas fattigaste land och blev världens mest framgångsrika välfärdsnation. Som genom investeringar och tekniskt kunnande skapade nya jobb som gick att försörja sig på och en social trygghet för sin medborgare. Det Sverige har förändrats. Landet med stark sammanhållning och framåtanda är idag ett land med växande skillnader, ett nedbrutet välfärdssystem och uteblivna satsningar.

När jag växte upp fanns det en vilja till jämlikhet, att samhället skulle fungera för alla oss som bor här, inte bara för samhällets toppskikt. När välståndet spreds kunde vi också göra det större tillsammans. Sverige höll ihop, samhället var starkt. Det var ett Sverige som såg varje generation och lovade ett bättre liv, något att arbeta och se fram emot för dem och deras barn.

Så ser inte Sverige ut idag. Avregleringar, privatiseringar och en blind tro på marknadsidéer har lett till kaos och oreda. Politiken har under många år abdikerat från ansvar för samhällskontraktet. Och det märks vänner, det blir så tydligt i vardagen, särskilt i kristider att det starka samhället inte finns där för sina medborgare. Apoteken har gott om hudkrämer men inte din medicin. Uttrycket "som ett brev på posten" är allt mer otydligt i PostNords Sverige och vårdpersonalen kan inte trolla mer med knäna för att få schemat att gå ihop.

Och nu har vi en regering som verkar sätta all sin tilltro till en och samma lösning. Och vad är det för något? Är det stora satsningar på klimatomställningen och industrin? Eller kan det vara en upprustad välfärd? Nej, regeringen och Sverigedemokraternas universallösning på allt ifrån höga boendekostnader till tågkaos är att, hör och häpna, att ta en fika.

Första gången de ställde fram kakfatet var när matpriserna skenade. Mjölken och äggen steg i pris. Eleverna kom hungriga till skolan. ICA gjorde rekordvinster. Vad blev regeringens svar? Inte en överenskommelse om sänkta matpriser. Det blev bara kaffe och kaka till redan mätta matjättar på regeringskansliet.

Näst på tur att knacka på dörren stod industrin. Tågen kommer inte fram, underhållet brister och framförhållning saknas, sa de. Ingen vet om tåget går förrän dagen innan, ibland knappt det. "Den ekonomiska skadan för svensk basindustri är enorm" menade fyra stora svenska exportföretag i ett brev till näringsminister Ebba Busch.

Och nu undrar ni förstås hur regeringen ville möta industrins oro över tågen och hotet mot vår ekonomi. Här känner jag att jag hade behövt en trumvirvel. Regeringen bullade upp rejält och bjöd återigen på gofika. Ingenting fungerar sa industrin – här ta en kaka till, sa infrastrukturministern.

Men det slutar inte vid matpriserna och tågkaoset. När det kommer till stigande räntor och ökade boendekostnader, sa finansministern att hon kunde tänka sig att ta i med hårdhandskarna. Hon var inte nöjd med sakernas tillstånd. Bankerna gör ju dubbelt så stora vinster som förra året medan hushållen

går på knäna. Det kunde bli en fika med bankerna meddelade hon i en av kvällstidningarna! Men hörni, vi ringde faktiskt och kollade. Från finansministerns kansli meddelade man att nej, något sådant möte har fortfarande inte ägt rum. Man får anta att kaffet och kakorna tagit slut.

Vänner, till och med jag har blivit bjuden på kaffe och pralin av regeringen, då var det av bostadsministern. Förstå mig rätt, trevligt och så, men knappast något som leder till fler bostäder för de hundratusentals som köar i de oändliga bostadsköerna.

En fikaregering som inte är beredd att ta det ansvar som krävs. Jimmie Åkesson är nöjd så länge han är bjuden och får agera serveringspersonal och fylla på kopporna åt matoligarkerna och bankdirektörerna. För med Åkesson själv räckte det tydligen med en liten bjudfika. Sverigedemokraterna släppte sitt motstånd mot vinster i välfärden efter några glas på några av Stockholms finrestauranger. Svårare än så var det inte. SD är nöjda så länge de får hålla på med sin splittringspolitik, sitt misstänkliggörande och sina attacker på alla som inte passar in i deras värld. Nu står Sverigedemokraterna längst fram och applåderar snällt och lydigt nedskärningarna i välfärden.

Den högnationalistiska regeringen uttalar var och varannan dag nya så kallade krav som de ställer på medborgarna men verkar för egen del ha en ytterst kravlös bild av vad det innebär att regera ett land. En regering ska arbeta och styra ett land för medborgarnas bästa. Men när familjer har det som tuffast och kämpar, då sitter Kristersson på statsrådsberedningen med en cappucino.

Min mamma har alltid sagt: först jobbar man, sen fikar man.

Svensk höger sticker ut. Alla andra har insett att det nyliberala projektet gått i konkurs men i Sverige klamrar de sig fast. Likt orkestern på Titanic fortsätter de spela. Vänner, nu kanske någon tänker, jaja, så säger Vänsterpartiet, inget nytt under solen att Vänsterpartiet inte vill ha privatiseringar. Men det är inte bara vi, det är en hel värld som insett att nyliberala dogmer inte kan vara byggstenarna i det starka samhället. Och det beror tyvärr inte på att alla plötsligt blivit vänster. För så är det inte.

Fråga mittenpolitikern Joe Biden som bekämpar inflationen genom mångmiljardinvesteringar i klimatet. Nya jobb och rena bilar. Det är motsatsen till Kristerssons åtstramningar. Att i kristider stoppa chockhöjda matpriser, det måste väl i alla fall bara vara en vänsteridé, kanske någon tänker. Men faktum är att det var Frankrike och president Macron, som väl ingen kan kalla för vänster, som gick före och pressade matpriserna när det behövdes. I Spanien har man redan infört Spanienspriser på el för att spanska industrier och medborgare inte ska drabbas av EU:s el-marknad.

Titta på Storbritannien, som precis som Sverige splittrade upp ansvaret för järnvägen. Så hur fungerar det då där? Är det bara vänstern som klagar medan resten tycker att det fungerar bra? Nej. Idag finns en konsensus i Storbritannien om att det varit ett katastrofalt marknadsmisslyckande. Det är konservativa Tories, moderaternas systerparti, som nu ser till att staten ska sköta järnvägen.

På område efter område tar andra länder tillbaka kontrollen över det som blivit till stora marknadsmisslyckanden. Inte främst av ideologiska skäl utan för att man inser att samhället måste fungera. Frågan är om det inte börjar kännas väldigt ensamt för Åkesson och Kristersson?

Hur är det då med näringslivet? De går väl åtminstone på regeringens linje att bara låta marknaden sköta allt? Nej då.

Ni vet Handelshögskolan i Stockholm, näringslivets egen toppskola. Rektorn, där har i praktiken underkänt hela det svenska skolsystemet. Betygen går inte längre att lita på så nu tittar de på hur antagningen ska förändras. "Gymnasieskolornas betygsättning har lett till en tillitsskada som knappast är en liten sak. Den går att reparera men det måste gå fort." säger han. Kanske inte det bästa betyget för den svenska marknadsskolan.

Företagsorganisationen Stockholms handelskammare, de kräver att staten tar över Arlanda Express, ett av Sveriges mest bisarra privatiseringsexperiment. De kräver det eftersom priserna blivit för höga.

Till och med Jacob Wallenberg har fått nog. Var tredje företag i Sverige upplever att transportsystemet utgör ett hinder för deras tillväxt. Jacob Wallenberg säger i en intervju med Dagens Industri att Sveriges bottennotering i den europeiska tillväxtligan beror på att vi legat på latsidan sedan 90-talet när det kommer till infrastrukturen.

Håll i er nu vänner. Jag kan bara hålla med. I över 30 år har privatisering och outsourcing gett oss tåg som inte går. Därutöver gett oss en skola som blir allt mer ojämlig. Arbetsvillkor som liknar det gamla Sveriges. Höga elpriser som slår sönder företag och hushållsekonomi. Ett land vi inte längre äger själva. Utsålt till kinesiska intressen, franska intressen, holdingbolag och semikriminella med säten i tveksamma länder.

Vi kan inte ha en skolmarknad där vissa ska välja bra skolor och andra dåliga – för eleven kan inte reklamera en undermålig utbildning i efterhand. Det finns inget mer verklighetsfrånvänt än att låtsas som att det går att göra en marknad av elnätet eller järnvägen – det finns ju bara ett elnät och en räls – resultatet blir bara sämre underhåll till ett högre pris. Låga elpriser är hela förutsättningen för jobb och industri – det kan inte vara ett marknadsspel. Ansvar för dessa misslyckanden ligger på både borgerliga och socialdemokratiska regeringar. Vi kan inte ha det så här i Sverige.

Vi har alla upplevt tågkaoset. Den svenska järnvägen fungerar inte. Godstransporter kommer inte fram, människor som pendlar får vänta i timmar, tåg spårar ur och det vanligaste utropet i trafiken är ”vi kommer att få köra i reducerad hastighet på grund av ett signalfel”. År av avregleringar och privatiseringar har förstört så mycket.

Tågkaoset har pågått länge. Trots det har inget parti tagit det helhetsgrepp som krävs för att förändra och faktiskt få tåget att fungera. Högern är som vanligt chanslösa när det gäller att få ihop samhällsnyttiga system som kräver planering. De vill bara ha mer administration istället. För oss är det däremot tydligt: samhället ska ta tillbaka kontrollen över järnvägen.

Därför har jag och Vänsterpartiet i dag föreslagit att man samlar det som har splittrats upp och slagits sönder, i en gemensam statlig organisation. Vi kallar den Järnväg Sverige. Den ska äga och underhålla statens järnvägsinfrastruktur och det ska ske i egen regi. Det är alltifrån rälsen och växlarna och signalsystemen, till stationsbyggnaderna och verkstäderna. Priserna ska sänkas och bli förutsägbara.

Vårt förslag skulle underlätta vardagen för miljontals svenskar. För alla som reser i jobbet eller för att hälsa på släkten. Det skulle lösa ett av de stora strukturella problemen för industrin och innebära starkt svensk konkurrenskraft. Och allt det här, att se till att man kan lita på tågen och att de inte kostar för mycket, det är en central del av att genomföra klimatomställningen i vårt land.

Vänner, nu är tiden kommen för en ny guldålder för svensk järnväg. En svensk järnväg för de nervösa 18-åringarna på väg till festival, de semesterfirande barnfamiljerna och arbetspendlarna. Det ska vara folkets järnväg, till för oss. Det fanns en tid vi kunde lita på tågen i vårt land och vänner vi ska dit igen.

Sverige kan bättre, vi ska ta tillbaka kontrollen över det som allt för länge lämnats åt marknaden att lösa. Vi har förslagen. Avskaffa marknadsskolan. Skolan är till för barnen, inte börshajar. Samla matjättarna och kom överens om att ta gemensamt ansvar i denna tid av matkris. Priserna kan inte få skena på det här sättet.

Ta tillbaka för samhället viktiga fastigheter, polishus, skolor och regementen, som tidigare sålts ut till krisande SBB. På min sida politiken är vi överens – Kina och Saudiarabien ska inte äga svenska polishus och vårdhem. Låt svenska folket göra det istället.

På min sida politiken är vi också överens om att sänka bolåneräntorna. Vi kommer inte stå vid sidan av och titta på när svenska barnfamiljer inte har råd att bo kvar.

Och gotlänningar, Vänsterpartiet vill öka statens ansvar för Gotlandstrafiken så att vi kan hålla nere priserna. Det behövs för alla er som bor här och för de företag och bönder som behöver transportera sina varor.

Det finns så mycket som behöver lagas i Sverige. Uppgiften vi har framför oss är stor, det är ett helt samhällsbygge som behöver sättas igång.

Att ta tillbaka kontrollen är nödvändigt för att klara klimatet. Våra förslag om tåget, elen och bostäderna är del av att ställa om samhället för klimatet. Om det inte finns bra bostäder i Skellefteå och en fungerande välfärd i Borlänge, då kommer ingen flytta till jobben där som ska genomföra klimatomställningen. Om vi ska pressa ned utsläppen behöver vindkraft byggas, järnväg lagas och rustas upp. Det offentliga kan inte luta sig tillbaka och tro att marknaden löser problemet. Klimatet handlar om samhällsbygge, det offentliga måste se till att det som ska göras blir gjort.

Visst är det konstigt. 98 procent av lärarna är negativa till marknadsskolan, ändå ska den till varje pris värnas. En förkrossande majoritet vill inte ha marknadshyror, trots det hade man infört det under föregående mandatperiod om inte Vänsterpartiet satt stopp för det. Ingen vill ha kaos på spåren ändå har man avreglerat järnvägen. Man börjar nästan undra: Vem är det som styr egentligen? När enskilda lobbyintressen har direktkanaler in till regeringskansliet och när banden mellan välfärdskoncernerna och de styrande politikerna aldrig varit tätare är det kanske inte bara lättja som ligger bakom regeringens handlingsförlamning.

Vänner, låt oss tala klarspråk. Regeringens nära band till lobbyister och kapitalintressen är farliga om man ska styra ett land. Hans och Barbara Bergström har en rådgivarroll till SD och regeringen, samtidigt som regeringen låter dem dra mångmiljonbelopp ur skolan. Välfärdsoligarken Peje Emilssons klapp-på-huvudet-sms till statsministern när han har varit duktig. En av välfärdsbolagens lobbyister blev till och med själv skolminister. Det är inte en vacker syn. Hade det varit i ett annat land tror jag vi hade kallat det korruption.

Regeringen låter barnen betala krisen. Industrins konkurrenskraft försämras. Skolan nedmonteras. Sjukvården och äldreomsorgen går på knäna. I ett läge där alla borde se att vi behöver satsa på socialtjänst och skola för att bekämpa nyrekryteringen till gängen, då lägger regeringen en budget som innebär dramatiska nedskärningar där och i resten av välfärden.

Men Kristersson kan ändå med gott samvete säga att han har levererat till *sina* vänner. Jag ser framför mig hur Kristersson i sommar sätter sig på trädäcket till sin sommarstuga, den han äger tillsammans med styrelseledamoten för en friskolekoncern, Göran Thorstensson, och hummar stilla för sig själv: ”för ha ha ha, det går ju så bra, för Thorstensson, Emilsson, och Bergström och jag”.

Så här kan vi inte ha det. Politiken behöver lyssna på dem som vet hur det ska fungera. På lärarna i skolan, på proffsen i välfärden, på företagen som vill ha framförhållning och investeringar, på medborgarna som vill veta att man får hjälp när man blir sjuk och att man inte blir lämnad ensam när boendekostnader och matpriser skenar.

Till syvende och sist handlar det om att vi behöver en regering som arbetar för oss, för Sverige, för kommande generationer, för arbete och välstånd i hela vårt land. En regering som arbetar för de som står på plattformen och väntar på tåget tidiga morgnar, för barnen i skolan, för de som arbetar i vården. Vi behöver bygga ett Sverige som tar till vara på den potential vi vet finns hos var och en av oss i det här landet. Det är möjligt, det kan göras med en stark vänsterregering och för det ska vi jobba hårt, lita på det.

Tack!